

AkersDølen

MEDLEMSBLAD

NR 4 – 2002

GRORUDDALEN HISTORIELAG

Oktober 2002

**Innkalling
til
ÅRSMØTE 2002
i
Stabburet
Nordtvet Gård
Gårdsveien 1-3
onsdag 23. oktober
kl 19.00**

Historie er spennende

Fra stabburstrappen

Kjære medlemmer !

Det er tid for årsmøte. Det betyr også tid for lansering av ny årbok, Årbok 2002.

Pilegrimsleden fra Gamlebyen til Gjelleråsen gjennom Groruddalen, ble åpnet i september 2001. I år er den tatt i bruk både på en fellesvandring fra Furuset til Gjelleråsen i mai og av alle de som har tatt hele eller deler av leden på sykkel eller til fots. Langs leden ligger mange kulturminner, bl.a. gårder og kirker. Turen anbefales på det varmeste.

I september gikk turen langs Alna, fra Grorud stasjon til Tveten gård med Karsten Sølve Nilsen som kyndig veileder. Alna har spilt en viktig rolle i Groruddalens historie. På 1200-tallet var det mulig å trekke skip oppover langs Alna. Dette er beskrevet i Håkon Håkonsons saga. Det ble trukket over 30 skip av gangen og det tok ca. to døgn før skipene var kommet til Øyeren.

Mange signaler tyder på at Alna nå kommer til heder og verdighet igjen. Planene med å demme opp Alna på flere steder, er spennende. Vannspeilet rundt Mariakirken i Gamlebyen har gjort dette området til et av byens populære badesteder. Det er ingen grunn til at ikke det samme kan skje ved Alna. Også ideen om å gjøre jernbaneverkstedet på Nyland om til et kulturhus, er svært interessant. Det ligger sentralt i Groruddalen og bør forhåpentligvis kunne brukes til både store og små arrangementer. De siste planene som er skissert for Groruddalen, kan en se på Galleri Rom på St. Olavs plass fram til 13. oktober.

Oslo, oktober 2002.

Kjartan Eide
leder

Innkalling
til
Årsmøte 2002
i
Stabburet, Nordtvet Gård
onsdag den 23. oktober 2002 kl 1900

Saksliste:

- 1. Konstituering**
- 2. Referat fra årsmøtet 2001**
- 3. Årsberetning 2001/2002**
- 4. Regnskap**
- 5. Fastsetting av kontingent**
- 6. Innkomne forslag**
- 7. Valg**

Kaffepause

Presentasjon av ARBOK 2002

**Anne Finhammer viser video og kåserer om
steinindustrien i Groruddalen**

Hva skjer?

Dato/tid	Sted	Aktivitet
Onsdag 23. oktober kl 1900	Stabburet på Nordtvet Gård Gårdsveien 1-3	Årsmøte
Lørdag 9. november kl. 10-16 og søndag 10. november kl. 12-17	Grorud Samfunnshus Gårdsveien 6	Lions Club Oslo/Grorud Høstmesse

Rommiskolen kan fortelle historie.

ORDFØREREN KLIPPET BÅNDET OG SLAPP PUBLIKUM INN I DEN GAMLE SKOLESTUA PÅ ROMMEN.

Av Bjørn H. Syversen, styreleder i Stiftelsen gamle Rommen skole

På Kulturminnedagen 8. september 2002 var det stor stemning og stappfullt hus i gamle Rommen skole. Etter en rednings-/restaureringsperiode som har vart siden 1990 kunne Stiftelsen gamle Rommen skole endelig invitere til en høytidelig åpning av den gamle skolestua fra 1861. Tema for årets kulturminnedag i Norge var "Da klokka klang..... Skolen – bygningen – kunnskapen". Det passet perfekt for arrangementet.

På skolegården sørget Rommen skoles musikkorps for å høye stemningen før Oslos ordfører Per Ditlev-Simonsen foretok den formelle klippingen av det nasjonalfargede båndet som for anledningen var strukket foran inngangsdøra.

Mer enn 125 mennesker hadde møtt fram denne fine søndagen. Fra bydel Stovner kom både bydelsutvalgets leder Tore Ludt og bydelsdirektør Jens Helgebostad. Plassforholdene inne tillot ikke at alle fikk plass, dessverre, men de fleste fikk oppleve en fin forestilling gjennomført av tolv elever og en lærer fra Rommen skole. Stykket som ble framført viste på en artig måte forskjellene mellom en gammeldags skoledag og forholdene i vår tid.

Etterpå var det "friminutt" med servering av et enkelt skolemåltid som besto av knekkebrød med gulost, skonrokk med brunost, gulrot og kålrot. I anledning festligheten ble det servert saft og vann til.

Arrangementet markerte på et vis avslutningen av rednings- og restaureringsarbeidet for det historiske skoleanlegget ved Trondheimsveien.

De tre elementene som Stiftelsen har hatt som siktemål å få inn i bygningen er nå på plass.

De to første; at det bor folk i huset og at huset virker som et lokalt kulturhus ved at det stilles møtelokaler til rådighet for lag og foreninger, har allerede vært til stede i noen år.

Det tredje; at den gamle skolen også skulle ha en funksjon som historieforteller, kom på plass søndag 8. september, Kulturminnedagen 2002.

Selv om det ennå gjenstår en god del før den gamle skolestua kan framstå som komplett, er arbeidet nå kommet så langt at den kan tas i bruk.

Stiftelsen har bekostet maling av tak og gulv. En brannmur, som ikke var original, er revet på dugg. Ny er satt opp på den veggen hvor det originalt var en brannmur. Nå mangler bare vedovnen.

Det er innkjøpt kateter, en dobbelpult og noe annet utstyr i tillegg til at Stiftelsen har fått låne, på ubestemt tid, pult fra De norske Skolehistoriske samlinger. Groruddalen historielag har donert en pult og flere privatpersoner har bidratt med gaver i form av tavle, ulike skolebøker og annet inventar. På åpningsdagen framsto skolestua slik et klasserom kan ha sett ut tidlig på 1900-tallet.

Stiftelsen har brukt arbeidsbetegnelsen "skolebruksmuseum" på skolestueprosjektet. Museum er et dristig ord å bruke i denne sammenheng, vi setter det

derfor gjerne i anførselstegn, men Stiftelsens hensikt og håp er at skolene i den opprinnelige Rommen skolekrets fra 1860, det vil i hovedsak si bydelene Stovner, Romsås og Grorud, vil ta anlegget i bruk som en ramme omkring deler av sin undervisning. For å få dette til gjenstår det å etablere en administrasjon og å legge et pedagogisk opplegg til rette.

Det har vært et langt lerret å bleke. Stiftelsen har erfart at ting tar tid, og at det koster innsats og ikke minst penger å løse en oppgave som dette. Det er søkt støtte mange steder, og flere har bidratt. Den fundamentale økonomiske støtten har kommet fra Kulturdepartementet. Derfra er det gitt i alt 527000 kroner til å utvikle skolen til lokalt kulturhus. Oslo kommune ved Byantikvaren har gitt betydelige bidrag og støtte, det samme har bydel Stovner gjort. Fra Eckbos legater kom en tildeling, og et fåtall bedrifter i nabolaget har også bidratt økonomisk og på annen måte. Frivillige hjelpere har bidratt med mer enn 2500 dugnadstimer.

Det er bydel Stovner som nå eier anlegget. Bydelen har det administrative ansvaret for bl.a. utleie og ansvaret for drift og vedlikehold. Stiftelsen gamle Rommen skole har i de siste to årene bare hatt ansvar for istandsettingen av skolestua. Selv om det er markert en milepæl ved at stua kan tas i bruk, vil Stiftelsen fortsatt bidra til å komplettere og utvikle den gamle skolen.

Nå ligger Rommiskolen der, klar til å tas i bruk. Vi håper at riktig mange vil se de mulighetene som kan knyttes til dette historiske skoleanlegget.

Tormod af Tveit og hans æt

Under leting etter lokalhistorisk stoff, kom vi over denne lille boken av Joh. K. Bergwitz utgitt på Olaf Norlis Forlag i 1908.

Deichmanske Bibliotek har den i sine hyller, men vi antar at den der står og støver ned. Vi fikk kontakt med rettighetshaveren, Toralf Bergwitz, som har gitt oss tillatelse til å utgi boken i vårt medlemsblad. Vi har valgt å gjengi boken i det språket den er skrevet i. Litt tungt å lese for helt unge mennesker kanskje, men språket er med på å gi denne boken en spesiell karakter og tidskoloritt.

Avsnitt 5: Andres og Berit (fortsettelse).

"Tak," kom det svagt, neppe hørlig fra den Gamles Læber, den matte Glans i Øinene blev lysende. "Berit, Tormod, Haakon, Solveig," kom det sterkere. Slægtsaanden og Kjærleik til Ætten varmed ogsaa hendes sidste Øieblikke. Men længe vared det ikke. Snart var alt forbi. Og Søskenparret stod der ene igjen. Den Gamles Ord gjorde stærkt Indtryk paa dem begge. Snjofrid hulked tydeligt. "Hvad skal der nu blive af mig, Broder? Ene staar jeg i Verden, Du sidder i Dit Kloster med Magt og Vælde, men for mig stakkar findes ikke blivende Sted paa jord. Fasters Gaard er nu i Klosters Eie, - den har Du og Kirkens graadige Ravne stjaalet!" kom det bittert. Arne var bevæget han og, han havde Trøstens Ord paa sine Læber, men som hun nu krænked hans Stolthed, fik Klerkenaturen Overhaand, og med

ubønbørlig Strengthed bød han hende lyde og tømme den bitre Kalk: Ufortøvet at vende tilbage til Nunneklostret, som hun i Ungdoms Overmod havde forladt; thi ogsaa for Arne havde hun bekjendt sin Flugt. Han skulde nok ved sin Indflydelse jevne hende en taalelig Modtagelse, naar hun blot ydmyg og med oprigtig Afbigt vilde lyde hans Raad.

Stille betvang hun sig. Hun kom til Klostret. Dagen gik ensomme, hun græmmed sig, at hendes kjære Vegartveit, som Slægtens øvrige Gods vandred i Kirkens Vold. Længe leved hun dog ikke. Hun græd sig tildøde over sin Slægts triste Skjæbne.

Prior Arne faar Livsbrev paa Ættens Gods. 1460.

Ogsaa Søsterens Øine maatte Arne lukke. Nu stod han ene igjen af Slægten. Der begyndte at røre sig stærke Kræfter i denne mægtige Mand, en Type for Tidens Geistlighed. Efter nær 50 Aars Forløb besøgte han atter Arnaruds Grund. Han kjæmped med Minderne. Men han seired over sig selv. Saavidt mulig fik han Slægtens tidligere Gods under sin personlige Opsigt og styred det med særlig Omhu. Da faldt det i hans Lod at møde ved det store Rigsmøde i Skara, som Kong Kristian afholdt, efter at han med Vaaben i Haand havde revet Sverrigs Krone af Karl Knutssøns Hoved. Kongen havde hørt meget om den driftige Mands Færd. Men yderlig forbausedes han ved at høre den stolte Prior under en privat Audiens aabne sit Hjerte, fortælle om sin Svaghed, sin tærende Sorg over Ættegodsets Skjæbne, hvilken han selv, som Kirkens Mand, havde fremkaldt, berette hvorledes dette nu blev bygslet af Fremmede og vanskjøttet og forsømt, - de fordums herlige Gaarde blot en Skygge af gammel Storhed. Kong Kristian, der netop skulde tiltræde en Romerreise, og var et let bevægelig Sind, loved straks og uopfordret at udbede Pavens Tilladelse til, at

Prior Arne paa sine gamle Dage maatte faa trække sig tilbage og paa Livstid bruge alle Slægtens Eiendomme.

Trods det uuhørte i dette Krav opnaaede Kongen den hellige Faders Samtykke. Det var jo ikke hver Dag at en Konge over tre Riger kyssed Pavens Tøffel. Brevet opsattes og sendtes hjem. Prioren samlede alle sine Undergivne. I høitidelig Forsamling affører han sig sine Værdigheder. Med store Æresbevisninger føres han til Breidtveits Gaard, hvor de usle Klostertjenere, forsømmelige og efterladende, blev drevet ud.

Arnes Død. Slutning. 1479.

Gamle Arne, 70 Aar gammel, sad saaledes, frivillig afklædt sine geistlige Værdigheder, som Herre paa Livstid i Besiddelse af Tveit-Ættens samlede Gods. Ogsaa Grefsvin og Arnaruds Skoge og Grund lød hans Vilje. Hans Ønske var blandt Bygdens Befolkning at søge og finde Mænd, som vilde have Syn for høiere Livsværdier end det blotte Madstræv, at høre deres Interesser, omgive sig med dem og ved kraftig Tale og Paa-virkning vinde dem for energisk Arbeide for Bygdens Udvikling. Den gamle fyrige Mand med de stolte Ættræditioner i sig havde

ingen smaalig Herskelyst eller Havesyge i sin Sjæl. Han havde som Kirkens Mand troet, at denne var Landets Marv, men han havde bittert erfaret, hvor langt dette var fra Virkeligheden. Dumme, sløve og ligegyldige Bygselmænd var der rundt om alle vegne, og overalt Forfald og Nedgang! Han maatte forsøge sit yderste.

Leilændingerne blev som nævnt jaget ud af Tveit-Gaardene. Blandt deres Sønner og nær meste Slægt fik han Tag i nogle, der syntes ham en Smule opvakte og intelligente. Dem overdrog han som Rydningsmænd Grund, fri for Afgift, naar de vilde rydde og dyrke. Som Husmænd til Gaardenes Drift og til Dyrkning af de faa tidligere, nu næsten forfaldne Pladse, satte han andre. Under hans stadige Opsyn og vækkende Paamindelser gik det bra en Tid med Nogle. Andre viste sig snart lige dorse som før. Paa Vegartveit, som Klostret havde faaet lige efter gamle Brynhilds Død, var der kommet en ung Husmand, Knut. Ham havde Arnes Far, Olav, havt med sig, da han i 1434 kom hjem til Fædrengaarden, opdaget som foreldreløs 8 aarig Gut fra Sørlandet, ombord i en Kræmmerskude. Som 10-Aaring havde han været tilstede ved Amund Bolts Færd paa Breidtveit i 1436. Han havde i de to Aar lært at høiagte de gamle Tveitætlinger, og

som 24 Aaring blev han Klostrets Husmand paa Vegartveit, der laa lige over Veien for Breidtveit. Nu sluttede han sig nær til Arne. Han havde giftet sig med en fremmed Tjenestejente ved Nunneklostret og havde en Flok blomstrende Smaabørn, Gutter og jenter, hvem han havde givet Navn efter Tveitættens Gamle. Og disse Smaa blev Arne til megen Glæde i hans Livsaften. Han saa i dem en ny, traditionsløs, men livskraftig Slægt voxte op, og han ventede sig meget af dem. Moderen hed Guri og var fix og flink, dygtig i al huslig, Fjøssets og Markens, Arbeid, men noksaa forbau-set, naar Arne brændte løs med sine hugstore Tanker, historiske Minder og Udsyn. Men Knut var lutter Liv og Øre. Han var en Fremmedkar og ikke vel likt af de træge Naboer, særlig fordi han blev slig paatagelig foretrukket af Arne. Med alle de andre var Arne færdig. For ham var, som Aarene gik, blot Knut og hans Børn til - de alene.

Den ene Søn fik efter den anden, eftersom de blev voxne, Stillingen rundt om paa Godsene anvist. Og saa finder vi en April-Kvæld i 1479 hele Flokken, Knut og Guri og Sønner og Døtre samlede ved Landsens Maaltid, udfor Trappen paa Breidtveits Tun. Huset var ordentlig istandsat, og Bølingen rautet i Fjøsset. I den gamle Kubbestol, som var stillet ud og op mod

Husvæggen, sad Arne, nu nær 80 Aar gammel. Hans Haar var tyndt, men et langt, hvidt Skjæg bredte sig i de sidste Aar over hans brede, kraftige Bryst. Hans Venner var bænked om ham. - Da sank April-solen, og et rødmende Skjær spilled over Mark og Skog. Arne tog frem af sin Kofte en Pergamentsrul med Segl fra Sortbrødreklostrets Prior, Arnes Eftermand, og han tog til Orde for den lyttende Skare: "Hør mig, Knut og Guri og alle I Unge, I ved, hvad jeg har kjæmpet og stridt for i disse Aar, siden jeg fik Livsbrev paa Tveits Gods og kom tilbage til Ættens Arne. Godset vilde jeg drive op. Jeg gjorde Forsøg med mange, men alle skuffed min Tillid, kun Du Knut og Dine Børn har gjort mig Glæde. Derfor lægger jeg nu i denne Stund, da mit Livs Sol svinder bag Aasen hist, alt dette i Dine Hænder. I dette Brev er Du, Din Hustru og Dine Børn, saalænge I blir ved Gaardene og holder dem i Agt og Hævd, sikret Ret dertil, uden Afgift, for Livstid. Afgiften for denne Tid finder Du kvitteret af Prior, den har jeg ordnet for jer. Maatte det lykkes for Jer (saavidt jeg kan skaffe jer Godset, faar I det) at gjøre store og mægtige, til Foregangsbrug for Bygd, for Len og Fædreland, disse gamle Gaarde af Ætten Tveits Gods. Maatte Eders Børn og Børnebørn fremover se Lykke og Glæde blomstre i Stu-

erne paa Tveit og Grefsvin. Thi det skal I vide.- jeg aner mørke, tunge Tider for Folk og Fædreland, for gamle Noregs Rike. Den ene Høvding og Stormand gaar bort efter den Anden, og ingen kommer i deres Sted.

"Hvad skal det bli til? - Kongen vor er i Danmark og Riksens Segl hos ham. Vor Kansler er sjelden i Oslo, og Rov og Hærværk øves i By og Bygd, og ingen hevnende Haand holder Bønder, Byens Fremmedherrer og Vaabenknægte i Tømme. Ikke jord og Skog engang forstaar vort dorske Bygsselfolk at drive. Det er Nedgangs- og Armødstider for Sverres og Haakons stolte, kraftige Folk. Knut - Du er den eneste, i hvem mit Fremtids Haab vil spire. Mere kan jeg ikke udrette. Gud være min Sjæl naadig og se i Barmhjertighed til vort arme Folk. Du styre og lede det, til bedre Dage oprinder. Ak længe, længe, men komme vil det, naar Slægt paa Slægt, Fremmede og Hjemmets Mænd har stredet!" Her svigted Stemmen den gamle Mand, Taarerne strømmed, kanske for første Gang i hans omvexlingsrige Liv, af hans røde Øine.

Gud Du i Naade til oss smaa Din Kjærleik oss ikkje gløyme Du sende Dit Ord til Noregs Fjell Og Ljøs yver Landet strøyme!" Det var de unge jenter, der stemte i disse

vakre, gamle Ord, og alle var dybt bevægede.

Og Natten derpaa, da en Stormvind sused, og gamle Trær knækked, og Kviste blæste mod Husets Tag og Vinduer, - da kom

Dødsengelen til gamle Arne. Han var rede at følge. Om Morgenens fandtes han, stiv og kold, i sin Seng.

Slutt

Groruddalen Historielag takker rettighetshaveren, Toralf Bergwitz, for at vi har fått tillatelse til å gjengi denne boken i vårt medlemsblad.

TILBUD TIL MEDLEMMER EN FIN JULEGAVE I TILLEGG TIL VÅRE ÅRBØKER

Boka "Middelalderbyen i Oslo" er nå kommet i 2. utgave.

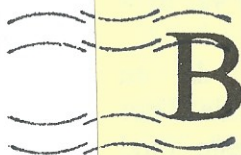
Keller/Schias tegninger er blitt svært godt mottatt av publikum og av fagmiljøet. Den koster kr. 320 i bokhandelen.

Vi kan nå tilby den til våre medlemmer for kun kr. 250.

For bestilling : se neste side.

Frantzen Leif
Ammerudgrenda 83

0960 Oslo

ielag, Postboks 37 Grorud,

0905 Oslo - telefon 90 60 73 90 eller 22 80 44 74 onsdag 1200-1500

Vi utgir en ny årbok hvert år. Bøkene inneholder viktig lokalhistorisk dokumentasjon fra hele Groruddalen. Den eldste årboken er like aktuell nå som da den ble utgitt. Vi har et spesialtilbud til dem som ikke har en komplett samling: Kryss av på nedenstående bestillingsseddel og vi sender deg årbøkene portofritt for kun kr. 120,- per stk.

Bestilling:

Ja, takk, jeg bestiller følgende: (kryss av)

☐ Årbok 1985	☐ Årbok 1987	☐ Årbok 1989/90	☐ Årbok 1991
☐ Årbok 1992	☐ Årbok 1993	☐ Årbok 1994	☐ Årbok 1995
☐ Årbok 1996	☐ Årbok 1997	☐ Årbok 1998	☐ Årbok 1999
☐ Årbok 2000	☐ Årbok 2001	☐ Årbok 2002	

Jeg ønsker ☐ å få bøkene tilsendt samlet

☐ å få en bok hver måned til alle er levert

☐ Jeg bestiller et fast abonnement for fremtidige årbøker.

Abonnementet gjelder til det sies opp.

- ☐ Kulturminneguide - Vandring i bydel Bjerke – kr. 50,-
- ☐ Vandring på Grorud kr. 50,-
- ☐ Rapport om Skansene på Bakås, kr. 75,-
- ☐ Kunstmappe med 6 akvarelltrykk, kr. 50,-
- ☐ Middelalderbyen i Oslo, kr. 250,-

Medlem nr. _____ Navn _____

Adresse: _____ Postnr.: _____

Oslo, den _____

(underskrift)

Klipp ut denne siden, legg den i en konvolutt og send den til oss, eller be-
still over Internett www.grohi.com

Trykk: Rødtvet senior- og aktivitetssenter